

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@bua.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Voorwoord

Verhouden

Wilco Kroon

Het tijdschrift *Systeemtherapie* heeft mij veel inspiratie gebracht. Ik houd ervan de artikelen en verslagen van collega's te lezen en opnieuw nieuwsgierig te raken. Het huidige nummer draagt niet alleen inspiratie in zich. Het deed mij ook bezinnen. Een aantal bijdragen doet een appel op ons verhouden, ons in de wereld staan. Een appel op onze relationele ethiek. Misschien is het niet toevallig dat de bezinning in me wordt wakker geroepen. We leven in bewogen tijden. Hopelijk is als u dit leest de oorlog in Gaza voorbij, ervaren mensen weer veiligheid en kunnen zij hun bestaan opnieuw opbouwen. Datzelfde geldt voor die andere oorlog, niet heel ver van onze landsgrenzen, die nu al ruim twee jaar woedt en zoveel vernietigt, en voor nog zovele brandhaarden in deze wereld die onze journaals niet of nauwelijks halen.

Het politiek klimaat in de westerse wereld staat onder druk. Hoe zorgen we er samen voor dat eenieder hier ten volle mens kan blijven? Dat vrijheid van geweten, een kostbaar grondrecht, blijft bestaan? Hoe vinden we wegen in het duurzaam omgaan met onze leefomgeving? Een samenleving komt niet zomaar onder druk. Wat hebben we met elkaar laten liggen? Praten we te veel en doen we te weinig? Slechts weinigen in deze wereld zijn zo bevoorrecht als wij om openlijk voor onze mening uit te mogen komen en een grote handelingsvrijheid te hebben. Wie veel mogelijkheden heeft, draagt ook veel verantwoordelijkheid. Hebben we in ons alledaagse bestaan dat privilege wel met voldoende verve vormgegeven? Of dommelen we als mens en professional ook een beetje in, misschien wel door de waan van de dag? Is het, om met de titels van Rutger Bregmans bestsellers te spreken, na *De meeste mensen deugen* (Bregman, 2019) niet tijd voor *Morele ambitie* (Bregman, 2024)? Hoe verhouden we ons?

Ons vak heeft daarover een goed verhaal te vertellen. We zijn een soort verhoudingsspecialisten. Je standpunt, je perspectief, bepaalt wat je ziet.

.....
 Wilco Kroon

Wat je bijvoorbeeld letterlijk ziet is niet wat is, maar de resultante van het verschil van dat wat je beide ogen waarnemen en hoe je daar taal aan geeft. Een waarneming die door jouw brein wordt geconstrueerd en taal krijgt, bestaat bij de gratie van (lokale) sociale constructen die tevens mede vormgeven. Wat hebben we daarmee veel mogelijkheden te zoeken naar heilzame perspectieven! Vaak nauw aansluitend bij de woorden en leefwereld van de ander en dan weer uitzoemend en vragend zoekend en andere geluiden inbrengend. *Single stories*, eenzijdige perspectieven, hoeven niet in ons vak ... Aangenaam verrast was ik door Gerrit Loots die in de podcast *Bateson Café* (Sermijn, 2023) helder uiteenzet hoe een relationeel ethisch besef eigen is aan de systeemtheorie. Trouw zijn in het kleine, heette dat in de gemeenschap waarin ik opgroeide. Je verhouden in het alledaagse.

Er was nog een bron die me blij maakte de achterliggende tijd. Het postmodernisme heeft eveneens een grote invloed op ons vak gehad. Jan Keij (2023) beschrijft in *Postmodern denken* dat de brede beweging die postmoderne filosofie genoemd wordt, niet ten onder gaat aan relativisme en een ethisch kompas heeft. We dienen ons te verhouden tot het welzijn van de ander (en dat includeert ook dieren en onze planeet). Ik ben te weinig filosoof om te weten of wat hij schrijft filosofisch gezien klopt, maar als mens ervaar ik het in ieder geval ook zo.

Wat hebben we een prachtvak en mooie instrumenten om ons te verhouden! Dit nummer doet daartoe een aantal zeer concrete handreikingen naar onze beroepspraktijk.

Het werk van Maurizio Andolfi is in dit nummer prominent aanwezig. Andolfi, sinds 2012 erelid van de NVRG, is voor velen van ons geen onbekende. We kennen hem van de vele consultaties die hij de achterliggende decennia in onze lage landen deed. Ik ben Rick Pluut, opleider systeemtherapie bij ISSOOH, dankbaar dat hij ons zo'n twintig jaar geleden meenam naar Rome. Een groots decor om kennis te maken met Andolfi en een aantal dagen met hem op te trekken. Andolfi, een inspirerend mens die generaties vakgenoten vanaf ongeveer de jaren 1980 meenam in het gedachtegoed van de pioniers van ons vak, waarbij hij uiteraard zijn eigen accenten legde. De persoon van de therapeut krijgt in zijn werk veel aandacht evenals de consistente gedachte dat een individueel probleem altijd begrepen moet worden in het licht van de voorgaande generaties, waarbij de hulpvrager geen patiënt maar co-therapeut is.

Maarten van der Linde en **Nashwa Gawad** nemen ons in het eerste artikel mee in hun werk met het 'Huis' van Andolfi. Dat Huis tekent de

Verhouden

kracht van het werk van Andolfi. Het concept is toegankelijk en daarmee uitermate geschikt voor de toepassing die Van der Linde en Gawad kiezen in dit nummer: het denken van het Huis geïntegreerd in een narratief-dialogische werkwijze. Van der Linde en Gawad situeren Andolfi's werk in het modernistisch perspectief op ons vak en illustreren rijk dat het Huis ook in een collaboratieve praktijk een zeer bruikbaar instrument is.

Het tweede artikel is van de hand van **Greet Splingaer** en **Bruno Hillewaere**. Het omvat het Assisi Manifest en een toelichting op dit document. Splingaer en Hillewaere zijn goed thuis in het werk van Andolfi. Het Assisi Manifest is ontstaan na afloop van een mondiale conferentie over relatie- en gezinstherapie, vorig jaar in Assisi. Het is geschreven door een twaalfstal systeemtherapeuten (onder wie Splingaer) van over de hele wereld en wordt gedragen door een aantal grote verenigingen voor relatie- en gezinstherapie. Het vertolkt een geluid dat van den beginne aanwezig is in ons vak, nog steeds actueel is en verder reikt dan onze therapiekamers. Een mooi document om eens in te brengen als onderwerp van gesprek in bijvoorbeeld een refereermoment in onze organisaties.

In de rubriek Reflecties een bijdrage van **Cinthe Lemmens** en **Robert van Hennik** die eveneens een bezinnend en appellerend karakter draagt. Zij starten op de dragende grond van ons vak, de systeemtheorie, en verkennen van daaruit de vraag hoe naast maatschappelijke thema's ook onze leefomgeving een plaats verdient in onze systeemtherapiekamers. Immers, ook onze leefomgeving maakt deel uit van de complexe, voortdurend wederzijdse interacties waarin ook wij bestaan. Het artikel maakte me bewust van het feit dat er binnen de EFTA (de Europese bond voor relatie- en gezinstherapie) een werkgroep bestaat die zich bezighoudt met de relatie tussen systeemtheoretisch denken en sociale gerechtigheid in de brede zin van het woord. Fijn dat Cinthe Lemmens, die daarin participeert, nu ook deel zal uitmaken van de redactie van *Systeemtherapie*! Cinthe, je neemt mooie perspectieven mee en we zijn blij dat je de gelederen van de redactie komt versterken!

In de rubriek Wetenschap & Praktijk neemt **Annemarie Gerritsen** ons mee in haar onderzoek naar Familiezorg, in het kader van haar opleiding tot klinisch psycholoog. Familiezorg is een complexe praktijk met vele allianties. Een aantal van deze allianties is onderwerp van Gerritsens onderzoek. Het onderzoek is net van start gegaan en in 2026 worden de resultaten verwacht. Het is een mooi voorbeeld van onderzoek in de sfeer van het Assisi Manifest, dat wil bijdragen aan een betere kwaliteit van zorg aan kinderen, jongeren en hun ouder(s). Dat warm kloppend hart is voelbaar aanwezig in de beschrijving van dit onderzoek.

Wilco Kroon

Voor de rubriek *Professie & Persoon* gingen **Jasmien Peeters** en **Albert Neeleman** op bezoek bij Peter Adriaenssens. Het portret leest wat mij betreft als literatuur en draagt daarmee bij aan het doel waarmee deze rubriek in het leven is het geroepen: de ontmoeting met onze collega's. Adriaenssens heeft in België een grote bijdrage geleverd aan de zorg voor kwetsbaren. In zijn werk zijn het systeemdenken en thema's uit het Assisi Manifest duidelijk aanwezig. Toch is dat niet het enige wat het lezen van deze *Professie & Persoon* tot een fijne ontmoeting maakt. Het is de ontmoeting met de kwetsbare mens-therapeut Adriaenssens die me doet reflecteren op hoe ik mens en therapeut ben. Alsof we even toevallig samen op een bankje in het park zitten.

In de rubriek *Congressen* ditmaal twee congressen. **Remy Meesters** neemt ons mee naar een congres rondom systemisch werken met trauma dat afgelopen december door Euthopia in het voormalig klooster van Hoeven werd georganiseerd. Een congres waarop aandacht was voor het systemisch doordenken van wat zich in ons werkveld onder de naam 'trauma' aandient en gezocht werd hoe we kunnen omgaan met de relationele complexiteit waarin het genesteld is. Of zoals Meesters het mooi schrijft: 'Verwonding en heling vinden beide plaats in een netwerk van relaties.'

Heleen van der Pijl neemt ons vervolgens mee naar het congres van de wetenschapsadviescommissie van de NVRG dat in februari van dit jaar in Zwolle plaatsvond. Aan de wieg van dit congres stond een prangende vraag van de gemeente Zwolle aan het werkveld. Ze vroeg plannen te maken om complexe scheidingen te voorkomen. Die handschoen is opgepakt door een aantal Zwolse instituten en collega's. Zij waren van mening dat complexe scheidingen het best voorkomen kunnen worden door ex-partners en hun gezinnen in echtscheiding waar mogelijk te ondersteunen bij het vinden van een weg in hun nieuwe realiteit. De behoeften van de betrokkenen zijn daarin leidend. Eventuele zorg wordt geboden door een team van samenwerkende sociaal werkers, ondersteund door een brede groep professionals met kennis van diverse sociale domeinen. Via collaboratief onderzoek wordt de aanpak steeds meer verfijnd en op maat geraakt. De Systemische Zwolse Vragenlijst is in dit proces tot stand gekomen en blijkt een behulpzaam instrument in deze werkwijze. Een mooi voorbeeld van een systemische praktijk!

De rubriek *Boeken* (en zo) is dit nummer rijkgevuld. Een vijftal boeken, waaronder een prentenboek en een roman, is voor u gerecenseerd. De rubriek opent met een bespreking door **Mieke Hoste** van een pennenvrucht van Maurizio Andolfi en Anna Mascellani, *Intergenerational couple*

Verhouden

therapy. Een waardevol boek aldus Hoste, zelf zeer thuis op dit domein. Het geeft concrete handvatten om relatieproblemen intergenerationeel te bezien en aandacht te geven in relatietherapie. Het betrekken van de gezinnen van herkomst van de partners is daarbij een reële overweging. Een uitdagende gedachte, ook gezien het geïndividualiseerde discours op relaties in onze lage landen. Hoste vat de rijkdom van dit boek kernachtig samen: 'Dit boek brengt de tijd over generaties heen binnen en verbreedt opnieuw het denken over relatietherapie, terwijl recente modellen vooral verdiepen.'

Chris Van Speybroeck recenseert vervolgens *Elke familie heeft een verhaal – Over de erfelijkheid van liefde en verdriet* van de hand van de Britse psychotherapeut Julia Samuel. Een lezenswaardig boek waarin we meegenomen worden in de therapiekamer van Samuel die consistent ingrijpende ervaringen probeert te begrijpen tegen de achtergrond van de familiale context, soms tot wel vier generaties. Samuel doet in dit werk ook een appel om aandacht te geven aan de eigen familiegeschiedenis. Van Speybroek spreekt van een vlot lezend boek dat troost en hoop biedt.

Oneindig ver is een bijzonder prentenboek van de hand van Winny Ang, een kinder- en jeugdpsychiater met een groot hart voor cultuursensitieve zorg, en Marie Van Praag, kunstenaar en illustrator. **Iben Verstuyf** las het boek en merkte dat het hem meenam op een verwonderende reis. Hoewel het boek ook heerlijk te lezen is buiten de therapeutische ruimte, kan het juist daar zijn diensten bewijzen door aan te zetten tot exploratie en meerstemmigheid.

Alfons Vansteenwegen heeft veel bijgedragen aan het vakgebied van de seksuologie en relatie- en gezinstherapie. Op zijn tachtigste schreef hij *Verbonden blijven – De duurzame liefdesrelatie*. **Jan Meerdinkveldboom** las het met plezier. Het boek is geschreven vanuit een rijke ervaring en houdt zich verre van jargon of ingewikkelde theoretische uiteenzettingen. Daarmee is het nuttig voor stellen die op zoek zijn hun relatie duurzaam vorm te geven. Ook collega's kunnen er volgens Meerdinkveldboom hun voordeel mee doen!

Velen van u zullen bekend zijn met het filmpje *De zwarte hond* van de Wereldgezondheidsorganisatie. Een tekenfilmpje dat bedoeld is om depressie bespreekbaar te maken en mensen die daarmee te kampen hebben, hoopvolle steun te bieden. Tijn Sillevius, moeder van een zoon die worstelde met een depressie, schreef onder dezelfde titel een roman over een gezin dat geconfronteerd wordt met de somberheid van een van de zoons. De recensie, geschreven door **Linne De Loof**, is een ingetogen reflectie op wat de aanwezigheid van een zwarte hond in een gezin kan

Wilco Kroon

doen. Hoe dierbare verbindingen onder druk komen en weer kunnen gaan stromen. Sillevius biedt daarmee volgens De Loof een cadeau van connectie voor mensen die eveneens een weg zoeken met een zwarte hond in hun relationele context.

Ik ben benieuwd wat dit nummer u brengt. Mocht het u aanzetten zelf in de pen te klimmen, dan heten we uw bijdrage welkom! Mocht u twijfelen die stap te zetten, leg uw gedachten dan eens voor aan de redactie. We denken graag met u mee! Rest me u veel leesplezier en een goede zomer te wensen!

Literatuur

Bregman, R. (2019). <i>De meeste mensen deugen</i> . de Correspondent.	patronen (Nr. 1) [Audio podcastaflevering]. <i>Bateson Café</i> . Spotify. Geraadpleegd op 28 november 2023, van https://open.spotify.com/episode/4TPFFJ2JaPNXynoXkPNIMM?si=5qjl7KF5SoWdmzVNfenGtA&nid=1&dlsi=3359a3e0f92d4d8c
Bregman, R. (2024). <i>Morele ambitie</i> . de Correspondent.	
Keij, J. (2023). <i>Postmodern denken</i> . Boom.	
Sermijn, J. (Host). (2023, november). Het belang van context en verbindende	

Postscriptum van de redactie. Zoals aangekondigd in het vorige nummer heeft Wilco Kroon inmiddels afscheid genomen van de redactie en met dit voorwoord zet hij dat afscheid luister bij. Ook Sabine Bracke heeft de redactie verlaten. We danken beiden (nogmaals) voor hun bijdragen de afgelopen jaren.